

Tietue 3 / 2014

Tietue on Jyväskylän yliopiston kirjaston lehti, joka ilmestyy verkossa neljä kertaa vuodessa.

ISSN-L 1798-4890

ISSN 1798-4890

Mikä oli Jyväskylän kirjaliitto?

10.9.2014 Tekijä [Jyväskylän yliopiston kirjasto](#)

Varsinkin historioitsijoille, mutta myös muiden alojen tutkijoille saattaa kirjojen marginaaleista, alleviivauksista tai vaikkapa lehtien välistä tipahtelevista postikorteista, kirjeistä ja muista erilaisista lippusista ja lappusista löytyä ainutlaatuista tietoa.

Vuosia sitten törmäsin kirjojen lainaus- ja samalla palautusliuskaan, jonka ihan vahingossa löysin teoksen *Ett pennskaft som piga – av bonn i Taninge* (Sthlm 1915) välistä. Samantapaisia liuskoja löytyy pilvin pimein vieläkin monien kirjastojen vanhoista poistokirjoista. Hauskimmat henkilönnimiä sisältävät liuskat olivat entisaikaan nimeltään lankeemuspäiväliuskoja. Tässä tapauksessa kiinnostukseni herätti painettu otsikko Jyväskylän kirjaliitto. Lainaajaliuskassa toisella puolella oli mielenkiintoiset säännöt Kirjaliiton lainaajille.

Lainausliuskasta löytyi tuttuja nimiä. Seminaarin piirissä vaikuttivat tuohon aikaan ainakin **Ada Ojala** sekä **Armida Enckell**. Molemmat olivat seminaarin opettajia ja Ada Ojala myös rehtorin vaimo. Armida Enckell puolestaan muistetaan yhtenä Tieteellisen kirjaston

1. Kirjaa ei saa lainata kenellekään liiton ulkopuolella olevalle henkilölle.
2. Kadonneen kirjan korvaa se, jonka hallussa kirja viimeksi oli.
3. Kirjojen viivyttämisen ehkäisemiseksi on jokaisen kirjan vastaanottajan listassa olevaan sarakkeeseen merkittävä milloin kirjan sai.

merkittävistä lahjoittajista.

Jyväskylässä oli seminaarin lisäksi kaksi muutakin lajissaan ensimmäistä suomenkielistä oppilaitosta, nimittäin lyseo ja tyttölyseo. Myös näiden naisopettajat ja miesopettajien rouvat toivat kaupunkiin seminaarin ohella valtavan määrän koulutettua naisenergiaa. Tähän ryhmään kuului **Agnes Sipola**, joka toimi opettajana sekä lyseossa että tyttölyseossa. Hänet toi Jyväskylään aviomiehen kansakoulutarkastajan ammatti. Aviomies toimi oman toimensa ohella myös seminaarin tuntiopettajana. **Anna Stoare** ja **Klaara Wänttinen** olivat lyseon

oleva järjestö. Tuohon aikaan näillä yhdistyksillä oli paljonkin yhteistoimintaa. Jyrkempi politisoituminen alkoi vasta myöhemmin. Näistä kahdesta erityisesti Naisliitto harrasti tuolloin kulttuuripitoista esitelmä- ym. kulttuuritoimintaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Kirjaliitossa oli mukana edustava joukko naisia, jotka olivat monessa muussakin mukana tässä kaupungissa. Kuka tai ketkä olivat primus motoreina, siitä ei toistaiseksi ole tietoa. Valistunut arvaukseni on, että yksi keskeisimmistä oli Irene Mendelin. Miesten jäsenyys Kirjaliitossa on mielestäni epätodennäköinen tai ainakin vähäinen.

Jyväskylän kirjaliitto toimi ainakin vuosina 1915-1917. Sen aktiivinen toiminta lopahti luultavasti vuoden 1917 lopussa. Syynä olivat monet yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän muutokset: Suomi itsenäistyi v. 1917, kunnallishallinto uudistui samana vuonna ja sisällissodan puhjettua vuoden 1918 alussa kansa jakautui kahtia. Sodan edetessä alkoi rintamilta – lähinnä Tampereen suunnalta – saapua Jyväskyläänkin haavoittuneita ja kuolleita. Aktiiviset naiset ja naisjärjestöt saivat muuta tekemistä.

Alkuperäisiä dokumentteja Jyväskylän Kirjaliitosta on todella vähän. Edellä kirjoitettu perustuu osittain todennäköisyyksiin ja jonkin verran myös muistiin. On mahdollista, että tarina täydentyy vielä. Mielessäni ovat lähinnä Jyväskylän yliopiston kirjaston luetteloidut kokoelmat sekä muidenkin Jyväskylässä sijaitsevien muistiorganisaatioiden aineistot. Jos silmiinne sattumalta osuu jotain, pyydän ystävällisesti ottamaan yhteyttä.

Pirkko Audejev-Ojanen
Toimistopäällikkö, emerita